

2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/1392-2011-%D0%BF>.
3. Єрмоленко А. М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи. Монографія / А. М. Єрмоленко. – К. : Лібра, 2010. – 416 с.
4. Капица С. П. Синергетика і прогнози майбутнього / С. П. Капица, С. П. Курдюмов, Г. Г. Малинецкий. – М. : Наука. 1997. – 264 с.

Андрій Цина

## УПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ

Педагогічні технології особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя доцільно розглядати у відповідності з компонентами цієї підготовки як виду педагогічної діяльності. Провідний компонент цієї діяльності – *мотиваційний* – виступає як основа теорії професійного зростання вчителя, є рушієм професійної підготовки. Мотиваційний компонент професійної готовності визнається дослідниками різних видів педагогічної діяльності (А. Капська, А. Лисенко, Д. Мазоха, В. Масенко, О. Пехота, А. Старєва, Т. Тихонова) визначальним в орієнтації майбутнього вчителя за обраним видом професійної діяльності, таким, що створює успішність функціонування інших складових професійної готовності вчителя: комплексу індивідуально-психологічних якостей, системи знань, умінь і навичок, поглядів, установок на професійно-педагогічну діяльність, почуттів, задоволеності працею вчителя.

Педагогічні технології реалізації цілей і завдань навчання виступають важливою складовою особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя. Представлені в психолого-педагогічній літературі шляхи реалізації технологій особистісно орієнтованого навчання обмежуються лише загальними характеристиками напрямку їх реалізації. Б. Корольов це пояснює відсутністю в особистісно орієнтованому типі навчання специфічних, характерних тільки для нього педагогічних технологій [4, 143]. Тому, при формуванні індивідуалізованих дій педагога, які не можна жорстко закріпити за певними обов'язковими технологіями при особистісно орієнтованій професійній підготовці студентів, можуть використовуватися всі традиційні і інноваційні технології, що ефективно сприяють реалізації індивідуальної освітньої траєкторії професійного становлення майбутнього вчителя.

Суб'єктивне сприйняття студентами змісту і процесу професійної підготовки обумовлює групу педагогічних технологій з орієнтації особистості на уявні, суб'єктивно сприйняті, а не реально існуючі в майбутній професійній діяльності цілі та подолання відчуття своєї некомпетентності і прагнення до переваги. Прагнення до здобуття професійної компетентності, як особистісної переваги і подолання відчуття своєї некомпетентності, виступають дієвим рушієм професійної підготовки майбутніх учителів. Суб'єктивність бачення кожним студентом процесу і кінцевого результату власної професійної підготовки обумовлюється тим, що в період навчання у ВНЗ ніхто не може достовірно точно визначити якими будуть наслідки навчання, яким вчителем стане в майбутньому сьогоднішній студент. Сам майбутній вчитель і інші можуть прогнозувати це лише з певною мірою вірогідності та зі значною долею суб'єктивізму. Визначена Державними освітніми стандартами мета підготовки вчителя технологій не може бути досягнута всіма випускниками однаковою мірою. Тому, поставлене кожним студентом для себе завдання досягти рівня компетентності згідно вимог освітніх стандартів буде реально виконане з певними особистісними розбіжностями, які визначають фіктивність поставленої кінцевої мети. З цих позицій інтерес представляють ряд педагогічних технологій, які забезпечують активність студентів у подоланні відчуття професійної некомпетентності через поступове набуття переваги як професійно-педагогічної компетентності на шляху від уявно визначеної (фіктивної) до реально здійсненої мети у оволодінні спеціальністю.

Навчання студентів культурі комунікації, розумінню інформації, критичному осмисленню і оцінюванню її якості та усвідомленню наслідків її впливу (маніпулятивної мотивації) на ставлення до професійної підготовки забезпечує використання *технологій медіаосвіти*, які відбирають і інтерпретують інформацію у певному ракурсі [2; 3]. Реальний майбутній результат професійної підготовки вчителя підмінюється уявним в інтерпретації засобів масової навчально-професійної комунікації під кутом зору вимог освітніх стандартів, орієнтуючи сприйняття студентами свого майбутнього в руслі цих вимог, а не інакше. Як механізм захисту від фіктивно заданої мети професійної підготовки можна визначити не сприйняття цієї інформації як істини у кінцевій інстанції, вивчаючи альтернативні варіанти свого професійного майбутнього, висловлюючи обґрунтовані аргументи «за» та «проти».

Розвиток критичного мислення набуває особливої актуальності в умовах сьогоденного майже подвійного перебільшення пропозиції ліцензованих місць для навчання у ВНЗ України над попитом споживачів освітніх послуг, коли загострюється боротьба за абітурієнтів. Майбутні вчителі повинні розуміти тенденції і прогнози розвитку опановуваної ними освітньої галузі і вміти розуміти скритий смисл тих чи інших офіційних повідомлень, визначаючи альтернативні позиції, протистояти маніпулюванню своєю свідомістю з боку різних інформаційних джерел. Основою цих умінь є формування у студентів власної системи ціннісних орієнтацій як основи розуміння адресної спрямованості і змісту медіаінформації, створення самою особистістю механізмів самозахисту і саморегуляції власної професійної підготовки, що ґрунтуються на раціональному подданні свободи професійного самовизначення, відповідальності і самообмеження.

Вельми важливим під час професійної підготовки майбутніх учителів є розуміння адресної спрямованості освітньої інформації, уміння студента розпізнавати неявно заданий смисл всіх навчально-інформаційних повідомлень, оцінювати їх стимулюючий смисл, спрямований на формування у студентів, як споживачів освітніх послуг, зовнішньої і внутрішньої мотивації професійного навчання. Американський дослідник Д. Шварц поділяє мотиви споживачів послуг на емоційні та раціональні [1, 55–64]. Емоційні мотиви – це природні емоції, почуття, часто імпульсивні, які не ґрунтуються на логічному мисленні. Раціональні мотиви рішення щодо прийняття освітніх послуг базуються на логічному аналізі всіх «за» та «проти».

Використовуючи класифікацію Д. Шварца, зупинимось на мотивах емоційного характеру, які забезпечують значною мірою зовнішню мотивацію професійної підготовки:

- почуття переваги: багато студентів здійснюють професійно-педагогічну підготовку з метою здаватися вищими і кращими за інших. При наданні освітніх послуг, це бажання споживачів враховується підкреслюванням, що набуття компетенцій при вивченні певних спеціалізацій і навчальних дисциплін зробить майбутніх вчителів більш конкурентноспроможними на ринку педагогічної праці;

- бажання відрізнятись від інших, яке виражається у прагненні отримувати престижні спеціальності. Сучасні педагогічні ВНЗ, враховуючи цей мотив, прагнуть до різноманітності спеціальностей і спеціалізацій (часто навіть непедагогічного спрямування), які пропонуються студентам;

- почуття комфорту: студенти прагнуть обирати ті спеціальності і навчальні дисципліни, які не будуть ускладнювати процес професійної підготовки. Тому в медіазасобах професійного навчання часто робиться акцент на доступність, гарантовану успішність професійної підготовки;

- мотиви жаху опинитися в майбутньому серед безробітних підсилюються інстинктивним почуттям самозбереження. Інформація про переваги педагогічної діяльності в загальноосвітніх закладах, більшість яких є бюджетними і гарантують хоча й не високі, але стабільні доходи від професійної діяльності, робить споживачів освітніх послуг більш сприйнятними до педагогічних професій;

- імітація чи наслідування: свідомо чи підсвідомо, але багато студентів, бажаючи досягти високого рівня професіоналізму, прагнуть імітувати авторитетних майстрів педагогічної справи, які є загальноновизнаними і популярними. Цей момент доцільно використовувати, залучаючи до викладацької діяльності у ВНЗ заслужених учителів-прак-

тиків, розраховуючи на те, що прихильність до цих особистостей стимулюватиме професійну підготовку за тими напрямками, які викладають відомі педагоги;

- добробут родини: проявляється у багатьох студентів у вигляді бажання зробити максимум приємного для своїх рідних, які хочуть бачити близьку людину освіченою. Цей мотив лежить в основі пропозиції з боку ВНЗ абітурієнтам престижних спеціальностей і навчальних дисциплін, оволодіння якими схвально оцінюється в родині студентів;

- бажання і потреба «поторгуватися»: на цьому засновані такі прийоми стимулювання професійної підготовки, як здешевлення вартості надання освітніх послуг або ж обіцянки дати більш розширену спеціалізацію, якщо студент скористається пропонованою освітньою програмою.

Мотиви раціонального характеру виступають здебільшого внутрішніми регуляторами професійної підготовки і ґрунтуються перш за все на прагненнях економно витратити час, зусилля і ресурси під час професійної підготовки, здобуття більш високоякісної і практично-корисної спеціальності. Зупинимось на чотирьох мотивах цього типу:

- економія і доступність: багато педагогічних ВНЗ здійснюють скидки на навчання, враховуючи, в першу чергу, прагнення споживачів освітніх послуг зекономити. При цьому ставка робиться на взаємну зацікавленість: студентів – отримати доступну спеціальність, а ВНЗ – виконати ліцензований обсяг формування контингенту студентів. Майбутніх учителів у цьому приваблює доступність освіти, а навчальний заклад, збільшуючи контингент студентів, які навчаються за ліцензованими та акредитованими спеціальностями, тим самим забезпечує повноцінне функціонування освітнього закладу, що в кінцевому випадку робить професійну підготовку економічно доцільною для обох сторін;

- якість надання освітніх послуг: з метою задоволення прагнень споживачів до високої якості освіти ВНЗ часто пропонують підтвержені сертифікатами міжнародних агенцій гарантії якості вищої освіти, що сприяє формуванню у студентів уявлень і переконань у можливості отримати в результаті професійної підготовки більшу компетентність і професіоналізм;

- корисність: можливість цілеспрямованого застосування знань і вмінь, із пропонованих для вивчення навчальних дисциплін, часто відіграє основну роль у прийнятті рішення про їх вибір студентом для вивчення. Тому важливим є аналіз можливостей практичного використання спеціальностей і спеціалізацій на ринку педагогічної праці, необхідності застосування змісту навчальних дисциплін у професійно-педагогічній діяльності вчителя ще до початку їх вивчення;

- визнання переваг певних освітніх закладів, спеціальностей, спеціалізацій і окремих навчальних дисциплін визначається реакцією роботодавців на ринку педагогічної праці, престижністю і рівнем надання освітніх послуг, зручністю для студентів індивідуальних програм професійної підготовки, різноманітністю пропонованих спеціалізацій та дисциплін за вибором ВНЗ та студентів.

На практиці раціональні і емоційні мотиви одночасно впливають на уявлення студентів про потенційно-можливий кінцевий результат їх професійної підготовки і виступають, відповідно, внутрішніми та зовнішніми чинниками прийняття рішення щодо того, щоб скористатися пропонованою медіазасобами ВНЗ освітньою послугою. Врахування зовнішньої і внутрішньої мотивації суб'єктів професійної підготовки в інформаційно-комунікативних засобах дозволяє ефективно впливати на формування у майбутніх учителів, як споживачів освітніх послуг, позитивного ставлення до професійної підготовки.

Аналітичний огляд структурних концепцій мотивації діяльності людини в індивідуальній теорії особистості з точки зору орієнтації майбутніх учителів технологіями медіаосвіти на уявні, суб'єктивно сприйняті цілі професійної підготовки дозволяє розкрити шляхи впровадження цих технологій, необхідні для забезпечення їх відтворення суб'єктами професійної підготовки:

1. Технології медіаосвіти мають на меті підвищення рівня суб'єктивно-уявної мотивації особистості майбутнього вчителя у професійній підготовці.

2. Концептуальною основою застосування технологій медіаосвіти виступає забезпечення активності студентів у подоланні відчуття своєї професійної некомпетентності, поступово рухаючись від уявно сприйнятої (фіктивної) до реально здійсненої мети в оволодінні спеціальностію.

3. Зміст технологій медіаосвіти у професійній підготовці спрямовується на формування у студентів власної системи ціннісних орієнтацій як основи розуміння скритих смислів, адресної спрямованості змісту медіаінформації.

4. Процесуально-мотиваційні характеристики медіаосвітніх технологій утворюються поєднанням емоційних (переважно зовнішніх) і раціональних (здебільшого внутрішніх) мотивів професійної підготовки майбутніх учителів.

Перспективними науковими розробками у даному напрямку вважаємо дослідження педагогічних технологій, спрямованих на подолання конфлікту між спрямованістю на свободу вибору студентами освітніх траєкторій і прагненнями до успішного оволодіння спеціальністю вчителя, які задовольняють потреби у міжособистісній взаємодії, творчій активності, усвідомленні своєї сутності, смислу життя, переконань, свободи і соціальної єдності.

### **Список використаної літератури**

1. *Жизнин С. З.* Азбука маркетинга / С. З. Жизнин. – М.: Издательство «Новости», 1990. – 152 с.
2. *Новикова А. А.* Медиаобразование в англоязычных странах / А. А. Новикова // Педагогика. – 2001. – № 5. – С. 87–91.
3. *Онкович Г. В.* Медіалогія та її складові / Г. В. Онкович // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – С. 239–242. – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – К.: Гнозис, 2009. – 630 с.
4. *Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: колективна монографія / [автори: В. Андрущенко, Н. Дівинська, Б. Корольов та ін.; за заг ред. В. Андрущенка, В. Лугового].* – К.: Педагогічна думка, 2008. – 256 с.

**Вікторія Годня**

## **УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ГІМНАЗІЙНОЇ ОСВІТИ**

25 років тому я закінчила філологічний факультет і пішла на роботу до школи з гордо піднятою головою, пам'ятаючи слова М. А. Некрасова: «Учитель, перед іменем твоїм позволь смиренно преклонить колени...». Я свято вірила в авторитет учителя, його безмежні можливості і завзято працювала, використовуючи всі можливі ТЗН та наочність. Пройшли роки. Життя внесло свої корективи в усі галузі і, передусім, в освітню. Сьогодні вчитель має працювати, докладаючи максимум зусиль для досягнення головної мети – навчити учить. На моє глибоке переконання, учитель сьогодні – це і носій нової інформації, і вихователь, і співрозмовник, і консультант, і т. д. У дуже широкому, безмежному інформаційному просторі надзвичайно важко знаходити форми, роботи, прийнятні та цікаві для дітей.

Практика щодня вносить свої корективи. Розуміння педагогічної діяльності як неоднозначної відкриває можливості для творчості, пошуку нового. Сьогодні під «новим» у педагогіці слід розуміти не лише ідеї, методи, технології, які ще не використовувалися, але й увесь комплекс та окремі прогресивні елементи навчально-виховного процесу, що дають змогу ефективніше розв'язувати завдання розвитку й саморозвитку особистості.

Процес вивчення, узагальнення і впровадження досвіду – це те джерело, з якого черпають сили всі неспокійні педагоги. Такі люди з часом обов'язково стають зірковими в своїй професії, тому що шлях пошуку виводить їх до нових досягнень.